ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อิสรา จุมมาลี*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 308 คน ใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป (4 ข้อ) และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน (33 ข้อ) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item-Congruence Index : IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล ได้แก่ การแจกแจง ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานคือ ด้วยสถิติทดสอบค่าที (Independent Samples t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.63) ที่เหลืออยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ = 4.19, S.D.= 0.60) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.62) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.67) และด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.74) ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต พบว่า นิสิตที่มาจากกลุ่มสาขาวิชาที่ต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) ผลการวิจัยที่ได้สามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่อไป

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ, การจัดการเรียนการสอน, รายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Corresponding author, email: Itsara.c@msu.ac.th, Tel. 086-6359108
Received : August 5, 2020; **Revised** : September 16, 2020; **Accepted** : December 9, 2020

The Satisfaction of Undergraduate's Students Toward Teaching and Learning Process of Drug and Health Products for Life Quality Course, Mahasarakham University

Issara Chummalee*

Abstract

The purpose of this research was to investigate undergraduate students' satisfaction towards the teaching and learning process of the drug and health products for life quality course, Mahasarakham University. The samples were 308 undergraduate students registered in drug and health products for life quality course in the second semester of the 2019 academic year and selected by simple random sampling. The research instrument was a questionnaire divided into two parts including demographic data (4 items) and satisfaction with teaching and learning process (33 items). The Item-Congruence Index was 0.67-1.00 and the value of Cronbach's alpha coefficient was 0.81. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean and standard deviation. The t-test of the independent sample and One-way ANOVA were employed for testing hypotheses.

The result revealed the following: 1) The undergraduate students' satisfaction in the teaching and learning process of the drug and health products for life quality course, Mahasarakham University in overall was at high level ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.58), highest level of lecture ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.63), high level of content ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.60), high level of course management ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.62), , high level of measurement and evaluation ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.67) and high level of facility materials ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.74). 2) Differences in satisfaction according to fields of study toward the teaching and learning process was significant ($p<.05$). This is basic information that will be used to improve course development as well as learning and teaching process.

Keywords : Satisfaction, Learning and teaching process, Drug and health products for life quality course

* Assistant Professor, Faculty of Pharmacy, Mahasarakham University
Corresponding author, email: Itsara.c@msu.ac.th, Tel. 086-6359108
Received : August 5, 2020; **Revised** : September 16, 2020; **Accepted** : December 9, 2020

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษามาอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาปฏิรูปการเรียนรู้ โดยกำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ให้สามารถทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม เป็นผู้มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติครบถ้วนดังที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากผู้เรียนจะได้รับความรู้ในสาขาวิชาของตนเองแล้ว ยังต้องผ่านกระบวนการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในรายวิชาที่อยู่หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปร่วมด้วย

วิชาศึกษาทั่วไปเป็นหมวดวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญในหลักสูตรและการสอนระดับอุดมศึกษาควบคู่กับกลุ่มวิชาอื่นๆ ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยนิยามความหมายของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปว่า หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ 5 ด้าน ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive skills) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ (Interpersonal skills and Responsibility) และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical analysis, Communication and Information technology skills) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) ดังนั้น จึงทำให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและกระบวนการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้เป็นไปตามแนวนโยบายดังกล่าวด้วย

สำนักศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนสอนในระดับปริญญาตรี โดยมุ่งหวังให้นิสิตมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรอบรู้ กว้างขวาง เข้าใจและเห็นคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ช่วยเหลือผู้อื่นและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยและสังคมโลก ได้กำหนดให้นิสิตในระดับปริญญาตรี ลงทะเบียนเรียนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2558) ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต ทั้งนี้ ในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพและนันทนาการ มีจำนวน 4 รายวิชา ที่ให้นิสิตเลือกลงทะเบียนเรียน โดยมีรายวิชาที่ได้รับความสนใจจากนิสิตลงทะเบียนเป็นจำนวนมาก คือ รายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต (Drug and Health Products for Life Quality) จำนวน 2 หน่วยกิต ซึ่งเนื้อหารายวิชาจะเน้นให้ผู้เรียนได้ทราบถึงความหมายของยา ยาสามัญประจำบ้าน การใช้ยาอย่างปลอดภัย ความหมายและความสำคัญของผลิตภัณฑ์สุขภาพ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์สุขภาพได้อย่างถูกต้อง (กองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2562)

การจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต ได้เปิดการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าวมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนมีความหลากหลายตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 และมาจากกลุ่มสาขาวิชาที่แตกต่างกันทั้งด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และ

วิทยาศาสตร์สุขภาพ ในแต่ละภาคการศึกษาจะเปิด 6 กลุ่มเรียนๆ ละ 200 คน ในส่วนการจัดการเรียนการสอนนั้นมีหลากหลายรูปแบบทั้งการบรรยาย การทำกิจกรรมกลุ่ม การใช้เกมส์ และการทำงานมอบหมาย สำหรับอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่เป็นอาจารย์จากคณะเภสัชศาสตร์ที่มีความรู้เรื่องยา ผลิตภัณฑ์สุขภาพ และการดูแลสุขภาพ เป็นทีมร่วมกันรับผิดชอบออกแบบการเรียนการสอน ในรายวิชานี้มีการวัดและประเมินผลจากหลายส่วน เช่น การสอบกลางภาค การสอบปลายภาค การทำงานมอบหมาย การทำแบบทดสอบท้ายชั่วโมงเรียน และการเข้าชั้นเรียน ทั้งนี้ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่านิสิตลงทะเบียนเรียนในรายวิชานี้จำนวนมากเป็นประจำทุกปี และนิสิตส่วนใหญ่ที่เรียนวิชานี้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการเลือกใช้ยา และการดูแลสุขภาพของตนเองและคนรอบข้างได้

ทั้งนี้ การที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามจะสามารถผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้นั้น ส่วนหนึ่งจะต้องมีการประเมินในรายวิชาเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับให้กับผู้สอนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำหรับนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนทุกคนจะได้รับการแจ้งเตือนในระบบการลงทะเบียนให้ทำการประเมินเพียง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน และด้านปัจจัยสนับสนุน จะเห็นได้ว่ายังขาดข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าว ได้แก่ เนื้อหาของรายวิชาที่เรียน เทคนิคการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ประกอบกับยังไม่มีการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตมาก่อน

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต ในด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อจะได้นำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อคุณภาพของบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาไปเป็นทรัพยากรด้านบุคคลที่มีคุณภาพในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตโดยรวมจำแนกตามเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม และกลุ่มสาขาวิชา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต มหาวิทยาลัยมหาสารคามในครั้งนี้ ได้ประมวลแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ทฤษฎีลำดับความต้องการ (Hierachy of Needs) ของ Maslow (1970) ที่อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ที่เริ่มจากระดับที่ต่ำ หากได้รับการตอบสนองในระดับที่พึงพอใจแล้ว ก็จะไปหาความต้องการในระดับสูงต่อไป ในงานวิจัยนี้สามารถประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจถึงความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตได้ หากผู้สอนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และนำงานวิจัยของ มนัสนันท์ ปิ่นพิทักษ์ (2556) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดองค์ประกอบความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต 5 ด้าน ได้แก่

เนื้อหา การจัดการเรียนการสอน ผู้สอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน นอกจากนี้ จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในกลุ่มนิสิตนักศึกษา พบว่า เพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม และกลุ่มสาขาวิชา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้เรียน (สมฤดี พงษ์เสนา และคณะ, 2562; ชวนีย์ พงศาพิชณ์ และคณะ, 2551; มนตรี สังข์ทอง และคณะ, 2556; เสรี สิงห์โงน และคณะ, 2562) ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ดังภาพที่ 1

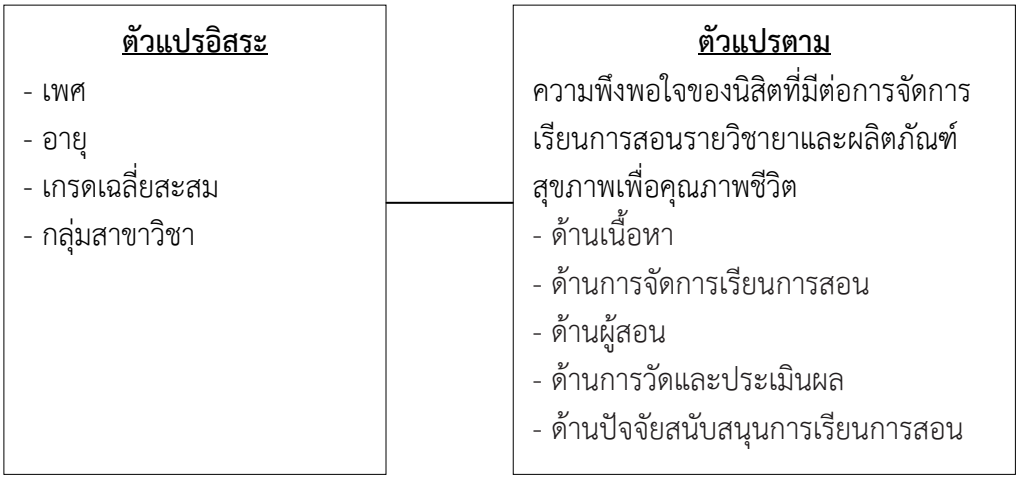

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Description research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 1,600 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับฉลากแบบไม่แทนที่ จำนวน 308 คน ได้จากคำนวณโดยใช้โปรแกรม G*Power 3.1.9.7 ใช้ Test family เลือก F-test, Statistical test เลือก ANOVA: Fixed effects, omnibus, one-way กำหนดค่าอิทธิพลขนาดกลาง (Effect size) เท่ากับ 0.25 ค่าความคลาดเคลื่อน (Alpha) เท่ากับ 0.05 และค่า Power เท่ากับ 0.95 ตัวแปรอิสระ (Number of groups) 3 กลุ่ม จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 252 คน (Faul, Erdfelder, Buchner, & Lang. 2009) สำหรับในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้มีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 308 คน เพื่อป้องกันการตอบแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria) คือ 1) นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และ 2) ยินดีเข้าร่วมในการวิจัย ส่วนเกณฑ์การคัดออกจากโครงการ (Exclusion criteria) คือ เป็นนิสิตที่ลาป่วยหรือลากิจในวันที่เก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศและกลุ่มสาขาวิชาที่กำลังศึกษาเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ส่วนอายุและเกรดเฉลี่ยสะสมเป็นแบบเติมคำตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต จำนวน 33 ข้อ ซึ่งดัดแปลงจากแบบสอบถามในงานวิจัยของ สมฤดี พงษ์เสนา และคณะ (2562) แบ่งเป็นเนื้อหา (7 ข้อ) การจัดการเรียนการสอน (7 ข้อ) ผู้สอน (7 ข้อ) การวัดและประเมินผล (6 ข้อ) และปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน (6 ข้อ) โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล โดยใช้เกณฑ์ระดับค่า คะแนนเฉลี่ยอันตรภาคชั้น (Class interval) = .80 ตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1977) ดังนี้ ความพึงพอใจระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00) ความพึงพอใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20) ความพึงพอใจระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40) ความพึงพอใจระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60) และ ความพึงพอใจน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80)

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ได้ค่า (Item-Congruence Index : IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มนิสิตที่เคยลงทะเบียนเรียนในรายรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต จำนวน 30 คน คำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.81

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ด้วยสถิติทดสอบค่าที (Independent Samples t-test) และ One-way ANOVA

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่ 185/2562 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2562

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 80.8) มีอายุในช่วง 19-22 ปี (ร้อยละ 93.8) ($\bar{X}$ = 20.39, S.D. = 1.27, Max = 27, Min = 19) เกรดเฉลี่ยสะสมในระดับต่ำ (ร้อยละ 50.3) ($\bar{X}$ = 2.85, S.D. = 0.58, Max = 4.00, Min = 1.50) และส่วนใหญ่ศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 68.8)

2. นิสิตมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.60) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.62) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.67) และด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.74) มีเพียงด้านผู้สอนเพียงด้านเดียวที่อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.63) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตรายด้านและภาพรวม (n=308)

ความพึงพอใจ	ระดับความความพึงพอใจ		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านเนื้อหา	4.19	0.60	มาก
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.11	0.62	มาก
ด้านผู้สอน	4.21	0.63	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล	4.07	0.67	มาก
ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน	3.96	0.74	มาก
ภาพรวม	4.11	0.58	มาก

ในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหา พบว่า นิสิตมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เนื้อหาที่เรียนมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.68) รองลงมา ได้แก่ เนื้อหาวิชาที่เรียนสอดคล้องกับความต้องการของนิสิต ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.74) และเนื้อหาที่เรียนเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของนิสิต ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.75) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เนื้อหาที่เรียนมีการสอดแทรกเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.80)

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า นิสิตมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของรายวิชาก่อนเริ่มเรียน ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.73) รองลงมา ได้แก่ มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นิสิตเกิดการค้นคว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.71) และมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่นิสิตอย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = 0.72) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ใช้วิธีการสอนหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.77)

2.3 ด้านผู้สอน พบว่า นิสิตมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.21, S.D. = 0.63) เมื่อพิจารณา

เป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.69) รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนมีความตรงต่อเวลาในการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.25 S.D. = 0.72) และผู้สอนนำความรู้ที่ทันสมัยมาใช้สอนนิสิตมี ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.72) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.75)

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า นิสิตมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การวัดและประเมินผลการเรียนมีเกณฑ์ที่ชัดเจนและมีความยุติธรรม ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.75) รองลงมา ได้แก่ มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.11, S.D. = 0.75) และมีการเฉลยหรือแนะแนวทางของคำตอบเพื่อให้ทราบผลการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.78) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ใช้เทคนิคหรือวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และมีการเปิดเผยคะแนนที่ได้จากการวัดผล ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.77 และ $\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.83 ตามลำดับ)

2.5 ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน พบว่า นิสิตมีระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ห้องเรียนมีความสะอาดน่าเรียน ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.79) รองลงมา ได้แก่ ห้องเรียนมีเก้าอี้สำหรับใช้เรียนอย่างเพียงพอ ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.89) และห้องเรียนมีเครื่องปรับอากาศที่มีความพร้อมในการใช้งาน ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.85) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ห้องเรียนมีระบบอินเตอร์เน็ตที่ใช้สืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = 1.13)

3. เปรียบเทียบความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวม จำแนกตามเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม และกลุ่มสาขาวิชา พบว่า นิสิตที่มีเพศ อายุ และ เกรดเฉลี่ยสะสมที่ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความพึงพอใจภาพรวมของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต จำแนกตามเพศ อายุ และเกรดเฉลี่ยสะสม (n=308)

ตัวแปร	n	M	t	p-value
เพศ				
ชาย	59	4.0666	-.587	.558
หญิง	249	4.1156		
อายุ ($\bar{X}$= 20.39, S.D. = 1.27, Max = 27, Min = 19)				
19-22 ปี	289	4.1017	-.533	.595
23-27 ปี	19	4.1744		
เกรดเฉลี่ยสะสม ($\bar{X}$ = 2.85, S.D. = 0.58, Max = 4.00, Min = 1.50)				
กลุ่มต่ำ (< 2.85)	155	4.1162	.306	.759
กลุ่มสูง (≥ 2.85)	153	4.0960		

ในส่วนนิสิตที่เรียนในกลุ่มสาขาวิชาที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังแสดงตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมของนิสิต จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา (n=308)

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
กลุ่มสาขาวิชา	ระหว่างกลุ่ม	3.154	2	1.577	4.877*	.008
	ภายในกลุ่ม	98.641	305	.323		
	รวม	101.795	307			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และผลการทดสอบรายคู่ด้วยวิธี Scheffe พบว่า นิสิตในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตภาพรวมแตกต่างกับนิสิตในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า นิสิตในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตภาพรวมน้อยกว่านิสิตในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตภาพรวมของนิสิตตามกลุ่มสาขาวิชา ด้วยวิธี Scheffe (n=308)

กลุ่มสาขาวิชา	$\bar{X}$	กลุ่มสาขาวิชา		
		มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	วิทยาศาสตร์	วิทยาศาสตร์สุขภาพ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	4.0394	-	-.19380*	-.27568*
วิทยาศาสตร์	4.2332		-	-.08188
วิทยาศาสตร์สุขภาพ	4.3151			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ บรรจง พลไชย (2559) พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะ การสื่อสาร และการนำเสนออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากรายวิชานี้เป็นรายวิชาศึกษาทั่วไป มีเนื้อหาที่ไม่ยากและสามารถเรียนได้ทุกสาขาวิชา ความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนนิสิตสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจเลือกใช้ยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้คนรอบข้างในเรื่องการใช้ยาและการดูแลสุขภาพได้ ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันข้างต้นถึงแม้ว่ารายวิชาจะเป็นวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเหมือนกัน แต่มีข้อสังเกตคือแบบสอบถามความพึงพอใจที่ใช้ในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยของ บรรจง พลไชย (2559) มี

องค์ประกอบการวัด จำนวนข้อคำถาม และเกณฑ์ในการแปลความหมายที่ต่างกัน รวมทั้งเนื้อหาของรายวิชาที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการแปลผลระดับความพึงพอใจในภาพรวมได้

1.1 ด้านเนื้อหา นิสิตมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ จตุรัตน์ กันต์พิทยา และคณะ (2556) ศึกษาการประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอน รายวิชา 371581 รังสีวิทยาคลินิก โดยนักศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 5 คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา 371581 รังสีวิทยาคลินิกในด้านเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สอนมีการออกแบบเนื้อหาของรายวิชาที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ มีการปรับเนื้อหาวิชาที่เรียนให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนิสิตในเรื่องของสุขภาพและการใช้ยา และเนื้อหาที่เรียนมีความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของนิสิตที่มาจากหลากหลายคณะวิชา ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันข้างต้น มีข้อสังเกตคือแบบสอบถามความพึงพอใจที่ใช้ในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยของ จตุรัตน์ กันต์พิทยา และคณะ (2556) ย่อมมีความแตกต่างกันในเนื้อหารายวิชา เนื่องจากเป็นวิชาเฉพาะของนักศึกษารังสีเทคนิค ถึงแม้ว่าจะมีเกณฑ์ในการแปลความหมายเหมือนกัน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการแปลผลระดับความพึงพอใจด้านเนื้อหาในภาพรวมได้

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน นิสิตมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ บรรจง พลไชย (2559) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะการสื่อสารและการนำเสนอ พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะการสื่อสารและการนำเสนอในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะอาจารย์ผู้สอนได้มีการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และเป้าหมายของรายวิชาก่อนเริ่มเรียนอย่างชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นิสิตเกิดการค้นคว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น การตรวจสอบเลขสารบนอาหาร การตรวจสอบโฆษณา การอ่านฉลากยา และมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่นิสิตอย่างเหมาะสม เช่น การใช้ Facebook การใช้เกมส์ต่างๆ การเรียนออนไลน์ผ่าน Google classroom ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันข้างต้นถึงแม้ว่ารายวิชาจะเป็นวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเหมือนกัน แต่มีข้อสังเกตคือแบบสอบถามความพึงพอใจที่ใช้ในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยของ *บรรจง พลไชย* (2559) มีองค์ประกอบการวัด จำนวนข้อคำถาม และเกณฑ์ในการแปลความหมายที่ต่างกัน รวมทั้งเนื้อหาของรายวิชาที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการแปลผลระดับความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมได้

1.3 ด้านผู้สอน นิสิตมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ไกรศิลป์ โสดานิล (2556) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนรายวิชาทักษะดนตรีในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ (สากล) มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา พบว่า นิสิตมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนรายวิชาทักษะดนตรีในภาพรวมด้านการจัดการการเรียนการสอนของอาจารย์มีค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สอนส่วนใหญ่เป็นอาจารย์เภสัชกรที่มีความรู้เรื่องยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่สอนเป็นอย่างดี สามารถอธิบายและยกตัวอย่างให้นิสิตเข้าได้ อาจารย์ผู้สอนแต่ละท่านมีความตรงต่อเวลาในการเรียนการสอน ตลอดจนนำความรู้ที่ทันสมัยมาใช้สอนนิสิตเพื่อให้นิสิตเข้าใจสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยการนำข้อมูลข่าวสารที่เป็นประเด็นทางทางสังคมและเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน ทำให้นิสิตเข้าใจถึงสถาการณ์และเข้าใจว่าต้องปฏิบัติตัวอย่างไร ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันข้างต้นมีข้อสังเกตคือแบบสอบถามความพึงพอใจที่ใช้ในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยของ ไกรศิลป์ โสดานิล (2556) มี

ความแตกต่างกันในเนื้อหารายวิชา เนื่องจากเป็นการศึกษาความพึงพอใจต่อรายวิชาทักษะทางดนตรีสำหรับนักศึกษาสาขาดุริยางคศาสตร์ ซึ่งไม่ใช่วิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ถึงแม้ว่าจะมีเกณฑ์ในการแปลความหมายเหมือนกัน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการแปลผลระดับความพึงพอใจด้านผู้สอนในภาพรวมได้

1.4 ด้านการวัดและประเมินผล นิสิตมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาจารย์ผู้สอนมีเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนที่ชัดเจนและมีความยุติธรรม มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน และมีการเฉลยหรือแนะแนวทางของคำตอบเพื่อให้ทราบผลการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้รับทราบ สอดคล้องกับแนวคิดของ อุทุมพร จามรมาน (2544) กล่าวว่า การวัดผลต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสอน การวัดผลเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับสู่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนว่ามีข้อบกพร่องในเรื่องใดเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.5 ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน นิสิตมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยที่ช่วยให้มีสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ช่วยเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น มีห้องเรียนที่สะอาดทำให้บรรยากาศน่าเรียน มีจำนวนเก้าอี้สำหรับให้นิสิตใช้เรียนอย่างเพียงพอ และมีเครื่องปรับอากาศที่มีความพร้อมในการใช้งาน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2555) ที่กล่าวว่าห้องเรียนไม่ใช่เป็นแต่เพียงพื้นที่ทางปัญญา (Cognitive Place) แต่ยังเป็นพื้นที่ทางอารมณ์ พื้นที่ทางสังคมและพื้นที่สำหรับสร้างแรงบันดาลใจด้วย และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุรัตน์ หารวย และคณะ (2561) ที่ทำการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาการสาธารณสุขชุมชน ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2559 ต่อคุณภาพหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในด้านสภาพแวดล้อมในระดับมาก ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันข้างต้น มีข้อสังเกตคือแบบสอบถามความพึงพอใจที่ใช้ในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยของ สุรัตน์ หารวย และคณะ (2561) มีความแตกต่างกัน เนื่องจากเป็นการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อคุณภาพของหลักสูตรซึ่งมีรายละเอียดในการประเมินมากกว่าในรายวิชา รวมทั้งมีจำนวนข้อคำถามและเกณฑ์ในการแปลความหมายที่ต่างกัน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการแปลผลระดับความพึงพอใจด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนในภาพรวมได้

2. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตโดยภาพรวม พบว่า นิสิตที่มีเพศ อายุ และเกรดเฉลี่ยสะสมที่ต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากปัจจัยเหล่านี้ไม่ใช่ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจต่อการการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ ทีมอาจารย์ผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงสิทธิที่ผู้เรียนทุกคนควรได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยกเพศ อายุ และระดับเกรดเฉลี่ยสะสม รวมทั้งมีการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในลักษณะเดียวกัน คือ การเรียนเป็นวิชาพื้นฐาน สามารถเรียนได้ทุกคณะ มีเนื้อหาที่ไม่ยาก สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เรียนในห้องเรียนที่มีสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การเรียนที่ใกล้เคียงกัน และมีเกณฑ์การวัดและประเมินผลในรูปแบบเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ปริญญาภรณ์ พิลึก (2558) พบว่า นักศึกษาแพทย์เพศชายกับเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาบูรณาการอายุรศาสตร์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ อิสรา จุมมาลี และ วิลาสินี หิรัญพานิช (2551) ทำการศึกษาความคิดเห็นของนิสิตพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาเภสัชวิทยา 1 สำหรับนิสิตพยาบาล พบว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย

ของความคิดเห็นตามเพศและเกรดเฉลี่ยของนิสิตพยาบาล พบว่า ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นทั้งรายด้านและภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ เสรี สิงห์โงน, สาลินี จันทร์เจริญ และ ธัญลักษณ์ กองชัยมงคล (2562) ได้ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาเด็ก วัยรุ่น และครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่มีเพศและอายุที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตโดยภาพรวม พบว่า นิสิตที่อยู่ในกลุ่มสาขาวิชาที่ต่างกันมีความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นิสิตในกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีความพึงพอใจน้อยกว่ากลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเรียนการสอนในรายวิชานี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาและการดูแลสุขภาพ การค้นคว้าข้อมูลด้านสุขภาพในแหล่งที่น่าเชื่อถือ และมีศัพท์เทคนิคที่เป็นเชิงวิชาการ ซึ่งทำให้นิสิตในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต้องใช้เวลาศึกษา ค้นคว้า และทำความเข้าใจมากกว่ากลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ จึงส่งผลให้มีทำให้มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ในทางกลับกันนิสิตในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพมีความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ด้วยธรรมชาติของการเรียนการสอนในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพที่เน้นการเรียนรู้แบบวิทยาศาสตร์ ใช้หลักเหตุและผล และมีความรู้พื้นฐานในด้านสุขภาพจากการเรียนการสอนในคณะของตนเอง จึงทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจในเนื้อหาของรายรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต ดังนั้น นิสิตที่มีภูมิหลังทางวิชาการที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าวแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สมฤดี พงษ์เสนา และคณะ (2562) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า นักศึกษาที่คณะต่างกันมีความพึงพอใจด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสาคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ มนตรี สังข์ทอง และคณะ (2556) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิที่มีต่อการเรียนการสอนปรับพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า นักศึกษาที่มีสาขาคณะที่ต่างกันมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนปรับพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและปรังปรุงการเรียนการสอน ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา พบว่า เนื้อหาที่เรียนมีการสอดแทรกเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้สอนควรมียกตัวอย่างหรือกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคม และให้ผู้เรียนได้อภิปรายและวิเคราะห์ร่วมกัน จะทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริง

2. ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ประเด็นของวิธีการสอนหลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้สอนควรใช้วิธีการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น เช่น การศึกษาจากวีดีโอ สถานการณ์สมมติ การเล่นเกมส์ การอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสนุก ไม่เบื่อ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้เรียนรู้ได้มากกว่าการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว

3. ด้านผู้สอน พบว่า ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนควรใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ผู้เรียนเข้าใจง่าย เช่น การใช้รูปภาพประกอบ การเน้นข้อความที่เป็นสาระสำคัญในการจดจำ การใช้ภาษาที่ผู้เรียนเข้าใจง่าย หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์ทางการแพทย์ และควรมีการสรุปเนื้อหาเป็นระยะซึ่งจะช่วยตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน

4. ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีการใช้เทคนิคหรือวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและมีการเปิดเผยคะแนนที่ได้จากการวัดผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น อาจารย์ประจำกลุ่มเรียนควรเพิ่มมีวิธีการวัดผล เช่น การทำงานมอบหมายเป็นกลุ่ม การอภิปราย เป็นต้น และมีการแจ้งผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาตนเองของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งจะทำให้นิสิตสามารถปรับตัวและสามารถปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเองได้ ผ่านระบบการลงทะเบียนที่ผู้สอนสามารถส่งคะแนนในระบบของผู้เรียนได้ตลอดเวลา

5. ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน พบว่า ในประเด็นในห้องเรียนมีระบบอินเตอร์เน็ตที่ใช้สืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็วมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น สำนักศึกษาทั่วไปควรจัดสรรเงินประมาณเพื่อใช้ในการติดตั้งระบบอินเตอร์เน็ตแบบไร้สายที่นิสิตทุกคนเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็วในการเชื่อมต่อเพื่อให้เข้าถึงแหล่งข้อมูล ซึ่งจะทำให้นิสิตเกิดความพึงพอใจมากขึ้น

6. นิสิตที่เรียนในกลุ่มสาขาวิชาที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจในการเรียนต่อรายวิชานี้แตกต่างกัน ดังนั้น การจัดกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียนผู้สอนควรจัดสมาชิกในแต่ละกลุ่มให้มาจากกลุ่มสาขาวิชาที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาในเชิงลึกโดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การอภิปรายกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ครบทุกด้าน สามารถนำไปพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชายาและผลิตภัณฑ์สุขภาพเพื่อคุณภาพชีวิต

.....

เอกสารอ้างอิง

กองทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2562). *หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2562: คณะเภสัชศาสตร์.* ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545).* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ไกรศิลป์ โสดานิล. (2556). ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนรายวิชาทักษะดนตรีในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ (สากล) มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา. *วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 26*(1), 110-119.

จตุรัตน์ กันต์พิทยา, ปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์, เฉลิมชัย อภิญญานุรักษ์, มณเฑียร เปสี และ จงเจริญ เมตตา. (2556). การประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอน รายวิชา 371581 รังสีวิทยาคลินิก โดยนักศึกษาแพทย์ ชั้นปีที่ 5 คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2554. *วารสารศรีนครินทร์เวชสาร, 28*(4), 530-536.

จิตติมา อัครธิติพงศ์. (2552). ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิชารายงานทางการเงินและการวิเคราะห์ของนักศึกษาคณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, *33*(ฉบับพิเศษ), 23-34.

จิตติมา อัครธิติพงศ์. (2552). *ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนวิชาทรัพยากรมนุษย์ของนักศึกษาภาคปกติ ระดับปริญญาตรี 4 ปี สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ประจำปีการศึกษา 2/2552 (รายงานการวิจัย)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา.

ชวนีย์ พงศาพิชณ์, นพคุณ สุขสถาน, วิมล เหมือนคิด และ สุนทรี ศักดิ์ศรี. (2551). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนแบบบูรณาการ : กรณีศึกษาวิชามนุษยสัมพันธ์. *วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*, *18*(2), 63-69.

บรรจง พลไชย. (2559). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะ การสื่อสาร และการนำเสนอ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, *11*(1), 63-74.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑมาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2548. (2548, 25 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 122 ตอนพิเศษ 39 ง. หน้า 14-23.

ปริญญาภรณ์ พิลึก. (2558). ความพึงพอใจของนักศึกษาแพทย์ชั้นปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาบูรณาการอายุรศาสตร์ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *ธรรมศาสตร์เวชสาร*, *15*(3), 434-442.

มนตรี สังข์ทอง, ประภาส กลับนวล, วรรณภรณ์ สุทนต์, อเนก พุทธิเดช และ จินดาพร คงเดช. (2556). ความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิที่มีต่อการเรียนการสอนปรับพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์. *วารสารสมาคมนักวิจัย, 18*(3), 67-79.

มนัสนันท์ ปิ่นพิทักษ์. (2556). วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, *15*(2), 77-85.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สมฤดี พงษ์เสนา, กัญญา บวรโชคชัย และ อรวรรณ ริ้วทอง. (2562). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 13*(3), 94-107.

สมบูรณ์ วัฒนะ. (2558). ประสิทธิผลการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนศึกษา. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, *8*(3), 83-92.

สุรัตน์ หารวย, มณฑิชา รักศิลป์, ภัทรภร เจริญบุตร, ชนฎ์พงศ์ เครือศิริ และ รมณียากร มูลสิน. (2561). ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาการสาธารณสุขชุมชน ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2559 ต่อคุณภาพหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, *7*(1), 151-160.

เสรี สิงห์โงน, สาลินี จันทร์เจริญ และ ธัญลักษณ์ กองชัยมงคล. (2562). ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาเด็ก วัยรุ่นและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, ใน อมรศักดิ์ สวัสดี, เจษฎา มิ่งฉาย และ อภิรักษ์ สงรักษ์ (บ.ก.), *การประชุมวิชาการระดับชาติ: วิชาการรับใช้สังคม ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 15-16 สิงหาคม 2562 มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช*, (น. SS.56). สืบค้นจาก http://wjst.wu.ac.th/index.php/wuresearch/article/view/6632

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อิสรา จุมมาลี และ วิลาสินี หิรัญพานิช. (2551). ความคิดเห็นของนิสิตพยาบาลชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาเภสัชวิทยา 1 สำหรับนิสิตพยาบาล. *วารสารวิชาการ ม.อบ., 10*(2), 88-96.

อุทุมพร จามรมาน. (2544). *วิธีทำการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา : รวมตัวอย่างดัชนีเกณฑ์ และรายงานประเมินตนเอง.* กรุงเทพฯ : ฟันนี่พับลิชชิ่ง.

Best, J. W. (1977). *Research in Education.* (3rd ed.). New Jersey : Prentice Hall Inc.

Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., & Lang, A.-G. (2009). Statistical power analyses using G*Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses. *Behavior Research Methods, 41*(4), 1149-1160. doi:10.3758/BRM.41.4.1149

Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.